

Матица српска – Друштво чланова у Црној Гори
Одјељење за српски језик и књижевност

Матица српска у Новом Саду

СРПСКО ЈЕЗИЧКО НАСЉЕЂЕ НА ПРОСТОРУ ДАНАШЊЕ ЦРНЕ ГОРЕ
И СРПСКИ ЈЕЗИК ДАНАС

Зборник радова са Међународног научног скупа одржаног у Херцег Новом
20–23. априла 2012. године

Никшић, 2012.

Стана С. Ристић*

Институт за српски језик САНУ, Београд

Неки аспекти актуелног стања српског језика на просторима данашње Црне Горе**

Сажетак: У раду ће бити показано да потискивање српског језика у Црној Гори из јавне и службене сфере и наметање тзв. црногорског језика од стране државних органа и актуелне политичке власти не може у догледно време утицати на промену његове структурно-генетске основе нити може угрожити његов престижни нормативни и културни статус, и да се пописивањем и описивањем етнолингвистичких, лингвокултуралних и социолингвистичких специфичности српског језика на овим просторима може обезбедити његов даљи прогресивни развој, упркос регресивних активности које прате увођење црногорског језика, као и да се може задржати симболички значај српског језика у очувању српско-црногорског националног идентитета.

Кључне речи: актуелно стање српског језика у Црној Гори, етнолингвистички, лингвокултуролошки и социолингвистички аспекти, неуспешан политички пројекат црногорског језика.

1.1. Актуелно стање српског језика у Црној Гори разматрано је са етнолингвистичких, лингвокултуролошких и социолингвистичких аспеката, са циљем да се, колико је то могуће у овом тренутку, одреде реални ефекти његовог потискивања из јавне и службене сфере од стране државних органа, као и евентуалне последице наметања тзв. црногорског језика као његове оправдане замене. Замена српског језика црногорским правда се државотворним разлозима младе црногорске државе и разлозима националног идентитета, како би се идеалним јединством: једна држава, једна нација, један језик оснажила историјска тековина црногорске самосталности. Пошто издвојеност црногорског језика из српског језика није лингвистички заснована и не налази потпору ни на структурно-генетском ни на типолошком плану (исп. Кордић 2010: 99, 107), државни политичари и „ангажовани“ лингвисти посежу за квазидоказима,¹ позивајући се на социолингвистику и фаворизујући социолошке аспекте ове лингвистичке дисципли-

* stana.ristic@isj.sanu.ac.rs

** Рад је настао у оквиру пројекта 178009: *Лингвистичка исцртавања савремене српској књижевној језика и израда Речника српскохрватској књижевној и народној језика САНУ*, који у целини финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

¹ Аргументи на које се позивају творци нових политичких језика, као што су уставно проглашавање једног језика за службени језик, међународно признање језика, право сваког народа да свој језик назива својим именом и ставови говорника о свом језику, не само да нису валидни ни лингвистички ни социолингвистички аргументи о постојању посебности тог језика него немају никакву правну заснованост (Кордић 2010: 109–122).

не кроз злоупотребу њених основних постулата у сфери језичке политике, језичког планирања и језичког нормирања.

1.2. Данашњи социолингвистички статус српског језика, представљен у монографији Ј. Стојановић, одређен је углавном политичким приликама, државном политиком и решава се законском регулативом: уставним проглашавањем црногорског језика, по моделу настајања хрватског и босанског језика и у сарадњи политичара и „ангажованих лингвиста“ из Црне Горе, Хрватске и Босне, као и уз помоћ формираног Савета за нормирање црногорског језика. Фрагментарно нормирање од стране некомпетентних лингвиста за последицу има хаотично стање, које фаворизује архаичне дијалекатске особине, толерише дублетизме било из дијалекатских говора било из стандардног српског језика; фалсификују се историјске чињенице, присвајају се писани споменици српског језика па и новије писано наслеђе (Стојановић 2011: 55–57).

1.3. Ове друштвено-политичке прилике, представљене у најкраћем виду, са етнолингвистичког становишта могу се разматрати и као фактори спољашње историје, који утичу на актуелно стање српског језика у Црној Гори. У такве факторе тешко би се могле уврстити друштвено-политичке прилике из даље прошлости, које су у 19. веку допринеле стварању српскохрватске језичке заједнице и српскохрватског језика, па ни утицај ондашњих хрватских државних и националних интереса (исп. нав. дело: 33–63). У готово двовековном периоду, колико је званично постојао српскохрватски језик, друштвено-политичке прилике су се мењале, што је изазивало и извесне промене у језику, а крајем 20. и у првим деценијама 21. века фактори спољашње историје језика толико су се променили да су језичке токове окренули у сасвим супротном смеру, у смеру језичке дезинтеграције, која је следила као последица нових актуелних државних и националних интереса.

1.4. При свему се показало да су се политичко-језички пројекти уједињења и разједињења смењивали од 19. века, и то од пројекта заједничког српскохрватског језика, затим Калајевог пројекта босанског језика, пројекта хрватског језика у НДХ, социјалистичког пројекта српскохрватског језика, до најновијих пројеката језичког раздвајања у постсоцијалистичким државама бивше Југославије. Сва та дешавања у настајању и пропадању политичко-језичких пројекта, на плану историјског развоја српског језика у крајњем резултату нису успорила ни скретала његов развој. Тај развој је текао узлазном линијом од народне основе до модерног писаног и говорног језика, који данас у надградњи има територијално и хронолошки богату књижевну и културну баштину, који је у својим стандардним варијантама прошао све фазе језичког планирања, нормирања и стандардизације, а који је истовремено задржао континуум са својом дијалекатском штокавском базом (исп. нав. дело 180–182).

1.5. Тако да данас савремени српски књижевни језик баштини све аспекте двовековног развоја, за разлику од издвојених новопроклаваних језика: хрватског, босанског и црногорског, и својим даљим развојем потврђује сва релевантна обележја стандарднојезичких варијетета (нав. дело: 234–235). Према томе, за савремену спољашњу и унутрашњу историју срп-

ског језика, и за његов даљи развој, важно је и то да је знатно проширио штокавску основу (и)јекавског изговора на западне крајеве, обједињујући све српске говоре, и да се стабилизовала њена употреба у књижевном језику и народним говорима на свим просторима данашњих посебних држава: Хрватске, БиХ и Црне Горе, па политички пројекти тих држава, данас реализовани у виду новопрокламованих језика хрватског, босанског и црногорског, не могу битно утицати на савремено стање и на даљи развој српског језика.

2.1. Реални ефекти политичког језичког пројекта у Црној Гори могу се додатно сагледати у приступима наведених антрополошких лингвистичких дисциплина, јер се њима може указати не само на оправданост мање или више колективних мотива да кроз актуелну власт остваре и сопствени национални идентитет преко језика него се уз њихову помоћ може наћи примеренији, прави начин да се каналишу такви мотиви, а самим тим да се обеснаже или потпуно преусмере садашње активности актера овог политичког језичког пројекта.

2.2. Са становишта етнолингвистике, која се бави изучавањем места језика у култури и места културе у језику, сагледавање места српског језика у култури Црне Горе може допринети бољем разумевању и смиривању политичких и лингвистичких тензија како на унутрашњем, националном плану тако и на спољашњем, међунационалном и условно речено међујезичком плану. У том смислу, озбиљно етнолингвистичко и социolingвистичко сагледавање и описивање ситуације може више допринети поправљању садашњег стања српског језика од досадашњих посезања за лингвистичким чињеницама којима се доказује српскост језика у Црној Гори. У целини гледано, досадашњи начин „борбе“ на исполитизираној лингвистичкој сцени носи непомирљиви набој поларизованих схватања и вредновања, што у догледно време не може допринети поправљању постојећег лошег положаја у коме се нашао српски језик у Црној Гори. Иако су језичке чињенице на страни бранилаца српског језика, оне у садашњој ситуацији не могу имати снагу чињеница у друштвеној реалности у којој званична политика не уважава те чињенице, јер им оне као такве праве сметњу у јачању црногорске државности и пробуденог црногорског националног идентитета. Позивање на стару Црну Гору, на аутохтоне Црногорце у борби за увођење црногорског језика, независно од политичких притисака, не може оставити равнодушне припаднике ове заједнице који су подједнаки лаици и за политику и за лингвистику, а такви су у великој већини.² Због те већине, чији национални идентитет, не треба доводити у питање, као што се никаквим политичким програмом не може оспорити српскост њиховог матерњег језика,³ садашњу активност поборника српског језика у лингвисти-

² Обични људи, а поготову млађе генерације, тешко да могу знати да је стара Црна Гора имала српску националну основу и да се на тој основи развило црногорство још у црнојевићко доба, као ни то да је „Црногорска народоносна или етничка самосвијест увијек ... имала шире српско и уже црногорско одређење“ (Стојановић 2011: 148, нап. 2).

³ О могућности примене одговарајућих (социolingвистичких) критеријума, тестова и др. начина за утврђивање истости / различитости језичких идиома, као и о ставовима сла-

ци требало би усмерити на пописивање и описивање језичких чињеница на овим просторима, и то на свим језичким плановима: структурном, семантичком, прагматичком, социолингвистичком, етнолингвистичком, лингвокултуролошком и др., чиме би се коначно и потпуно обеснажили квазилингвистички поступци и учинци у успостављању и кодификацији тзв. црногорског језика (исп. Поповић 2003: 218–220, 221–223). Чини ми се да је то за сада једини начин да лингвисти у Црној Гори задрже своје право место и да им се једино на тај начин може помоћи са стране.⁴ Српскост тако пописаног и описаног језичког материјала нема потребе доказивати, јер она ни до сада ничим није стручно оспорена у актуелним програмима црногорског језика.

2.3. И поред друштвено-политичких околности у којима се нашао српски језик на овим просторима, сматрам да се његов социолингвистички и лингвокултурални престижни статус није променио и да се ни у догледно време неће мењати. Прилике у којима се српски језик декларативно и законски ставља у подређен положај у односу на новопрокламовани непостојећи црногорски језик, фактички, у језичкој реалности нису се битно промениле. Оне су се само искомпликовале, што ће се свакако неповољно одразити на опадање језичке писмености и изазвати додатна колебања у језичкој норми, али такво стање се не може дугорочно одржати, због саме језичке природе и динамике која, без обзира на спољашње околности, подстиче прогресиван развој језика. Тај развој неминовно прати развојне процесе у свим областима живота. Статус српског језика, а поготово његово савремено стање, ни једним од низа наведених и истицаних политичких поступака није доведен у питање.

2.4. Разлике на којима се инсистира у успостављању и нормирању црногорског језика нису никакав валидан доказ језичке посебности, него су показатељи варијантности српског језика, његовог диференцирања на варијанте, функционалне стилове, писане и говорне жанрове, од којих свака варијанта има своју интенционалност, поетику и специфичне идеолошке основе. Тако се истакнуте и друге постојеће разлике у социолингвистичком, етнолингвистичком и лингвокултуролошком приступу могу интерпретирати у системским категоријама обавезних правила, конвенционалних норми друштвено и функционално ограниченог обима и индивидуалног узуса најјаче условљеног ситуацијом и контекстом (Бартмињски 2011: 50).

3.1. Стање српског језика у Црној Гори може се посматрати и са етнолингвистичког становишта одређивања места културе у језику⁵ и то на више

виста, заснованом на таквим критеријумима, да је стандардни српскохрватски један језик (в. Кордић 2010: 97–108). О малим разликама међу варијантама, источној и западној, и о варијантној разумљивости књижевног језика в. и Ивић 2001: 211–214.

⁴ Наравно, да се у садашњим условима не може занемарити егзистенцијална угроженост професора српског језика у средњим школама и на факултету, који су остали без посла или су им радна места доведена у питање, али битка за исправљање таквог стања не може се, сада, па ни у догледно време, добити на лингвистичком него на политичком пољу.

⁵ Ово становиште усмерено је на унутрашње језичке карактеристике, на граматичке и лексичке јединице чији су садржаји културно условљени и закодирани у њихове облике (исп. Бартмињски 2011: 18–19).

језичких планова: на плану језичких карактеристика његових „микројезика“ односно народних говора и народне културе која се манифестује у тим говорима, што је до сада засведочено у више дијалекатских речника и збирки речи са тог подручја; затим на плану стандардног језика који носи културална обележја савремених носилаца српског језика у Црној Гори, што се манифестује у различитим функционалним стиловима и жанровима како богате писане продукције тако разговорног језика (исп. нав. дело: 16–17).⁶

3.2. И за једно и за друго неопходан је озбиљан и дуготрајан лингвистички рад у смислу методолошки уједначеног пописивања и описивања језичких чињеница, да би се идентификовале системске појаве које би, евентуално, савремени језик у Црној Гори одликовале од савременог српског језика у Србији, Хрватској и БиХ. Док се не дође до ових показатеља, мора се уважавати већ утврђена чињеница да лексика и семантика једног језика, у нашем случају српског језика, и на плану регионалних микројезика и на плану стандардног језика, подлежу истим историјским и културним условима и да се са становишта савременог стања морају описивати помоћу истих појмова и метода. Разлози за уједначен метајезички и методолошки приступ налази потпору у чињеници да су све регионалне, надрегионалне и опште-националне појаве у сфери етнолингвистике међусобно концентрично повезане (нав. дело: 17–18).

3.3.0. То ће се у даљем излагању показати прилогом у виду резултата, до којих се дошло у мом раду (Ристић 2009: 521–528), у истраживању лексичке негације на материјалу дијалекатског речника Загараца, који указују на етнолингвистичке и културолошке специфичности овог микројезика. Пошло се од чињенице да лексика говора Загараца припада старијем слоју српског језика, јер се сам тај говор у Речнику одређује као староцрногорски зетсколовћенски.⁷ Тим пре што су аутори речника имали намеру да покажу „систем лексичких односа, систем именовања и размишљања“ у наведеним црногорским говорима (Ђупић Д. и Ж.: XVI).

3.3.1. У Речнику је потврђен и велики број лексема са префиксом *не-*, а већина лексема, без обзира на врсту речи, везана је за социјалну сферу, за човека. Међутим, за разлику од негираних лексема општег лексичког фонда српског језика, које су у свом централном делу углавном антрополошки конципиране и носе печат шире друштвене заједнице и неког универзалног, заједничког искуства, негиране лексеме загарачког говора више су егоцентрички конципиране и носе печат уже, патријархалне заједнице у којој се критеријуми за позитивну односно негативну оцену заснивају на обичајној моралној и индивидуалној прагматској / етичко-естетској норми, нор-

⁶ Чињеница је, како потврђују нека етнолингвистичка истраживања, да је слика света заснована на дијалекатском и фолклорном материјалу другачија од слике света фиксиране у књижевном језику, и да разлике између различите слике света у једном језику могу бити понекад дубље од међујезичких разлика (Бартмињски 2011: 50, према Chlebeda 2005: 414).

⁷ Речник тога говора, кога су урадили Драго и Жељко Ђупић (Ђупић Д. и Ж. 1997), према речима самих аутора у *Уводу*, представља диференцијални речник у односу на стандардни језик, што иде у прилог полазној тези о специфичности његовог лексичког материјала како на плану лексичке негације тако и на етнолингвистичком плану. Значења наведених примера преузета су из речничких дефиниција.

мама којима су уређивани породични односи и однос према реалијама из непосредног окружења и личног искуства.

3.3.2. Најстаријем слоју лексике припадају негирани префиксали: *небрај*, *нечоек* (*нечојсйво*), *несој* и деривати: *несојче*, *несојлук* и прил. *несојски*. Веома старом лексичком слоју припадају негирани префиксали из сфере народног веровања и обичаја којим се еуфемизирају зле натприродне силе или реалије из стварног света које за човека представљају велику стварну или симболичку опасност, као што су: *некрс* 'ђаво, сатана, вампир'; *нейоменик* 'вук' и *нейоменйца* 'змија'.

3.3.3. Напоредо са чојством у црногорској средини истицало се јунаштво, чиме се на бојном пољу стицало и обезбеђивало часно име и то не само себи и својим потомцима него и свом племену. Одсуство храбрости и кукавичлук жигосани су различитим погрдним именима, међу којима је и негирана сложеница: *немрчийушка* и *немрчийушка* 'кукавица, страшљивац; немужеван човјек; (уп.) безметковић'. Негативна оцена, заснована на естетским критеријумима и егоцентрички конципирана, тиче се углавном изгледа, уредности и сл., а исказује се следећим негираним префиксалима *нечйснйца* 'нечиста жена', *нечемуран* 'малешан, слабашан, нејак, неугледан, неспретан; неопран'; *незйрайан* (*незйрайно*); *несмајан* (*несмајано* прил.) 'неспретан, груб, неуглађен; гломазан'.

3.3.4. Са становишта патријархалног морала и односа према жени који је у интимној, супружанској сфери био табуизиран, занимљива је употреба негираног придева *нејјака* 'која је у другом стању, трудна', маркирана квалификатором „застарело“, јер показује табуизираност породилске улоге жене и самог стања трудноће.

3.3.5. Тако су се и у овом лексичком сегменту, преко односа појединца према другом у истој заједници, одразили специфични видови морала у племенском и патријархалном начину живота ранијих времена у Загарачу, по коме су негативној оцени били најподложније следеће особине: грубост, безосећајност (*недолећ* и *неболеће* (према *болећ*) 'груб, недобродушан, зао; који није доброг срца'; несолидарност, шкртост: *нейуноручан* (према *йунорук*, *йуноручан*, *йуноручно*) 'недарежљив, неиздашан, нечазбен, шкрт'; *неучйњен* (према *учйњен*) 'који не жели да учини, да помогне другима, тврдица'; затим недруштвеност: *недружеван* (према *дружеван*). Негативној оцени је подложен и однос према раду, као и психичке и физичке особине, способности појединца: *незайрешан* (према *йреша*), 'који није од користи, који је лијенштина; некућеван' (према *кућеван*); *незайрешко* (*незайрешник*, *незайрешница*) 'лијенштина, нерадник'; *неумјешйина* и *неумљешйина* 'неумјешност, неспретност'; *нескојос* (*нескојосан*) (према *скојос*) 'неспособност, тјелесна слабост, немоћ'; *невдљица* 'ситна слабашна особа (обично мушка), слабић, јадов' и др.

3.3.6. И поред наведених етнолингвистичких и културолошких специфичности негиране дијалекатске лексике, закључак у наведеном раду је био да се стање лексичке негације загарачког говора старог штокавског наречја, гледано системски, не разликује од стања српског језика у целини, јер и овај говор, као и савремени српски језик уопште, карактерише продуктив-

ни творбени тип са префиксом *не-*, који бројем и типовима негираних префиксала потврђује старину и домете територијалне заступљености лексичке негације. Она се, како потврђује и загарачки говор, и на дијахроном и на синхроном плану српског језика јавља напореда са синтаксичком негацијом, конкуришући овој на стилском и прагматичком плану својим великим стилогеним и експресивним потенцијалом.

3.4. Међутим, наведене и многе друге етнолингвистичке специфичности представљају одраз културне и традиционалне особености и идентитета црногорског народа, али се на језичко-структурном плану, како је у претходном излагању показано, не могу узимати и као потврде посебности језика у Црној Гори у прошлости и садашњости. Те разлике не утичу на промену језичког система, који свој континуитет одржава у дугом историјском развоју. Наиме, граматички систем језика, како су показала досадашња етнолингвистичка истраживања (исп. Бартмињски 2011: 61), представља најпоузданију основу у реконструкцији језичке слике света, јер граматичке категорије (лица, броја, рода, времена, начина, падежа и др.), заједничке за све варијанте једног језика, указују на механизме помоћу којих говорници концептуализују стварност. То је концептуализација на коју нас приморава језички систем, иако је ми као говорници, попут осталих језичких облика, можемо различито користити (нав. дело: 62). Основа тог система у српском језику, како је већ у науци утврђено, чини његова дијалекатска штокавска база, а не надграђене особености стандарднојезичких варијаната, које се данас, заједно са етнолингвистичким и културним особеностима, неосновано узимају као чињенице за издвајање и прокламовање посебних језика, па и црногорског језика.

3.5. За надграђене наведене особености занимљиве показатеље могао би да да попис и опис нове лексике у Црној Гори којом се именују нове реалије, нови ставови и погледи. У садашњим приликама занимљиве би биле номинације и различито вредновање садржаја нових и постојећих номината који настају или се фаворизују у актуелној (језичкој) политици од стране присталица „црногорског језика“ и „бранилаца“ српског језика, као што су примери: *мајшерњи језик*, *црнојорски језик*, *државни црнојорски језик*, *монџенејрисџика*, *црнојорисџика*, *срџски или црнојорски језик*, *срџскоцрнојорски / црнојорскосрџски* и др. према номинатима: *џакозвани црнојорски језик*, *џолиџички црнојорски језик* и сл.; затим преименовање појмова у фалсификовању чињеница из историје српског језика: *зеџски или раџки у црнојорски*, уместо *срџски џисани сџоменџици – црнојорски џисани сџоменџици*; различито вредновање и поимање појмова: *црнојорски*, *црнојорсџиво* и др. Лексичке иновације се могу наћи и у неутемељеном схватању језичког нормирања, у изједначавању језичке политике са државном политиком, у подвођењу језичке анархије под социolingвистичке оквире и у многим другим начинима преименовања, преосмишљавања и злоупотребе постојећих лингвистичких термина од стране „ангажованих“ лингвиста у одбрани црногорског језика (исп. Стојановић: 2011: 9–32).

4.1. Континуум штокавског дијалекта у најранијој фази развоја савременог српског књижевног језика најбоље потврђује језик Његошевих

дела, који представља знатно ширу основу српског књижевног језика на почетку његовог стварања, од оне представљене у Вуковом *Рјечнику* (исп. нав. дело: 139–146), што потврђује и Речник Његошевог језика. У језику овог писца, како се истиче и у *Предговору* Речника, употребљен је не само народни језик, него и књижевни језици из његових ранијих епоха (црквенословенски, српкословенски и славеносрпски). Уз опште карактеристике које одређују систем савременог српског књижевног језика, језик Његошевих дела показује не само граматичке, дијалекатске и друге специфичности тог језика у Црној Гори, него и особености ранијих књижевних језика. Међутим, без обзира на сву разноликост лексичких и језичких средстава, којим песник постиже одговарајуће стилске ефекте и креативност језичке употребе, ни на који начин не може се оспорити српскост Његошевог језика, нити се на употребљеним језичким особеностима може доказивати посебност прокламованог црногорског језика. У песниковом језику, опет из стилских разлога, јављају се и екавизми: *човек, ветшар, млеко, ђесма, колено, намера* и др.). Као посебне одреднице представљају се и дијалекатски, нестандартни облици који се упућују на стандардне: *божи на божији, дојник на дорац, оштар на оштар, орај на орао, сједок на свједок* и др. Такви и многи други дијалекатски облици (*ђе, виђеши, овђе, кудијен*) нису особина само црногорских говора него много ширег ареала српских говора ијекавског типа (Стојановић 2011: 144). Овај континуитет у Његошевом језику, по Ј. Стојановић, потврђује се и тиме што собом носи и репрезентује како „унутрашњу историју српског језика (својим структурно-генетским и типолошким особеностима)“ тако и „оно што представља спољашња историја српског језика (својим етнокултурним контекстом)“ (нав. дело: 140).

4.2. За континуитет српског књижевног језика, као и за његову културну надградњу, у најновијој модерној фази његовог развоја, илустративан је језик Андрићевих дела, који својом лексичком, поетском, функционалностилском слојевитошћу и жанровском разноликошћу одражава етнолингвистичке, социolingвистичке и културне специфичности носилаца српског језика на широком простору његове употребе, при чему се ни једна од мноштва тих особености не може узимати и као потврда посебности новопроткламованих језика.

5. И на крају да закључимо: Извесност позитивног исхода из садашњег језичког галиматијаса у Црној Гори, и неодрживост политичког пројекта црногорског језика, најбоље показује пропадање сличних језичких пројеката на другим просторима бивше Југославије у даљој и ближој прошлости: Калајевог пројекат босанског језика у БиХ, пројекта хрватског језика у НДХ, па и садашњег пројекта хрватског језика, у коме су већ евидентне тенденције обеснаживања политичких интервенција и преусмеравање активности из политичке у лингвистичку сферу. Тако је у тамошњој језичкој реалности данас све више озбиљних лингвистичких пројеката који се баве пописом и описом језичких чињеница, што доприноси стабилизацији језичке норме у којој се све мање инсистира на хрватско – српским језичким разликама, па се и за сам хрватски језик више не пориче структурно и генетско јединство са српским језиком. Нови пројекат босанског језика још је

у раној политичкој фази, чију тензију непрекидно појачава снажна потреба за сопственим идентитетом новонастале бошњачке нације, и перспективе за његово дуже трајање, а поготову за његов опстанак много су мање него у случају хрватског језика. У контексту садашње актуелне језичке дезинтеграције српског језика, пројекат црногорског језика има најмање шансе да траје а нема никакве шансе да опстане, па са становишта и строго лингвистичких дисциплина и оних антрополошких усмерења, не би требало претерано бринути за судбину српског језика у Црној Гори, јер и присталице црногорског језика, па и његови политички творци и промотери, говоре српским језиком, и то је непобитна чињеница коју не треба доказивати.

Литература

- Бартмињски 2011: Ј. Бартмињски, *Језик – Слика светиа – Свети. Етнолингвистичке студије*, приредио Дејан Ајдачић, превела Марта Бјелетић, Београд: SlovoSlavia.
- Ивић 2001: П. Ивић, *Српски народ и његов језик*, приредио Милорад Радовановић, Сремски Карловци – Нови Сад: Издавачка књижевница Зоран Стојановић.
- Кордић 2010: S. Kordić, *Jezik i nacionalizam*, Rotulus/Universitas, Zagreb: DURIEUX.
- Поповић 2003: Lj. Popović, *Od srpskohrvatskog do srpskog i hrvatskog standardnog jezika: srpska i hrvatska verzija*, Bosanski – hrvatski – srpski, Zbornik sa Međunarodnog skupa *Aktuelna pitanja jezika Bošnjaka, Hrvata, Srba i Crnogoraca*, Beč 27–28. sept. 2002, urednik Gerhard Neweklowsky; Wien: Wiener slawistischer almanach, Sonderband 57, 201–224.
- Речник: *Речник језика Пејра II Петровића Њејоша*, Књига прва, уредник Мило Стевановић, Београд, 1983.
- Ристић 2009: С. Ристић, *Речи са негацијом у дијалекатском речнику Загараца*, *Зборник Института за српски језик САНУ I*, посвећено др Драгу Ђупићу, Београд: Институт за српски језик САНУ, 521–528.
- Стојановић 2011: Ј. Стојановић, *Пушевица српског језика и ћирилице*, Никшић: Матица српска – Друштво чланова у црној Гори, Одјељење за српски језик и књижевност.
- Ђупић Д. и Ж. 1997: Д. Ђупић – Ж. Ђупић, *Речник говора Загараца*, *Српски дијалектолошки зборник XLIV*, Београд: САНУ и Институт за српски језик.

Stana S. Ristić

Some Aspects of the Current Position of Serbian Language on the Territory of Montenegro

Summary

This paper indicates that the suppression of Serbian language in Montenegro out of public and official sphere and the imposition of so called Montenegrin language by the state authorities and actual political government cannot in due course neither impact on the change of its structural-genetic basis nor endanger its prestige normative and cultural status. It also shows that by listing and describing ethno-ling-

guistic, lingua-cultural and socio-linguistic characteristics of Serbian language on these territories may provide its further progressive development despite of regressive activities followed by introduction of Montenegrin language and that symbolical significance of Serbian language may be retained in maintenance of Serbian-Montenegrin national identity.

Key words: current position of Serbian language in Montenegro, ethnolinguistic, linguocultural and sociolinguistic aspects, unsuccessful political project of Montenegrin language.